

CLASSIC BEAUTIES

KUNSTENAARS, ITALIË
EN DE SCHOONHEIDSIDEALEN
VAN DE 18DE EEUW

I

Cathelijne Broers

II

Michail Piotrovsky

III

Sergej Androssov

IV

Tarjana Boesjmina

Voorwoord. Edele
eenvoud
en jeugdige gratie 12

Voorwoord. Een
reis naar
het neoclassicisme 14

Het neoclassicisme
van de late
achttiende eeuw 20

Pompeo Batoni 36

INHOUDSOPGAVE

Het bezoek van de
comte en comtesse
du Nord 114

Zwelgen in zuidelijke
schoonheid 122

Angelika Kauffmann 140

Antonio Canova 150

Bernard Woelderink

Thera Coppens

Maria Garlova

Sergej Androssov

IX

X

XI

XII

V

Maria Garlova

VI

Jekaterina Derjabina

VII

Eric Moormann

VIII

Sergej Androsov

Anton Raphael Mengs 50

Hubert Robert 62

De zoektocht naar
ideale schoonheid 76

De reis van de comte
en comtesse du
Nord door Europa 94

INHOUDSOPGAVE

Catalogus 168

Bibliografie 200

Woordenlijst 204

Alle tentoongestelde kunstwerken

Noten catalogus en literatuur

Antieke namen

XIII

XIV

XV

Referentiebeelden

Deze kunstwerken uit de oudheid en de renaissance hadden grote invloed op de kunstenaars van het neoclassicisme en riepen bovendien grote bewondering op bij achttiende-eeuwse Italiëreizigers. Ze worden dan ook met regelmaat genoemd in deze catalogus, zodat een referentiebeeld niet mag ontbreken.

De Stervende Galliër, Romeinse kopie van een Grieks beeld uit 230-20 v.Chr. Rome, Musei Capitolini

Laccoön en zijn zoons, Grieks, tweede eeuw v.Chr. – eerste eeuw n.Chr. Rome, Musei Vaticani

Classic Beauties

Apollo van Belvédère, Romeinse kopie uit de tweede eeuw n.Chr. naar een Grieks origineel van Leochares (?) uit de vierde eeuw v.Chr. Rome, Museo Pio-Clementino, Musei Vaticani

De Drie Gratiën, Romeins, tweede eeuw n.Chr. New York, Metropolitan Museum of Art

Rafaël, *Parrassus*, 1511. Fresco in de Stanze di Raffaello, Palazzo Apostolico, Vaticaanstad

Grigori Michajlov, *De antieke beeldengalerij van de Kunstacademie in St.-Petersburg*, 1836
St.-Petersburg, Russisch Museum

Rechts: *De Drie Gratiën*, fresco uit Pompeï,
1ste eeuw n.Chr. Napels,
Museo Archeologico Nazionale

Francesco Guardi, Gezicht op het eiland San Giorgio Maggiore, 1765-75. St.-Petersburg, Hermitage

Volgende pagina's: Louis Ducros, Grootvorst Pavel Petrovitsj en grootvorstin
Maria Fjodorovna in Tivolj, 1782-86. Paleismuseum Pavlovsk

Links: Antonio Canova, *De boetvaardige Maria Magdalena*, 1808-09
St.-Petersburg, Hermitage

Antonio Canova, *Amor en Psyche*, 1794-99
St.-Petersburg, Hermitage

Cat. 49. 50 Johann Friedrich August Tischbein, *Portretten van grootvorst Paul en grootvorstin Maria Florodovna van Rusland*, 1782
Privécollectie

Woordenlijst

* Een asterisk geeft aan dat deze naam of term ook in deze lijst wordt uitgelegd.

De woordenlijst dient ter verklaring voor in het boek voorkomende namen, niet als uitputtend overzicht. De Romeinen namen in grote lijnen de goden uit de Griekse mythologie – enigs-zins aangepast – over, maar noemden ze vaak wel anders. Sinds de renaissance zijn Griekse en Romeinse namen met regelmaat door elkaar heen gebruikt. Kunstwerken in dit boek hebben hun achttiende-eeuwse titel, waarbij weinig acht werd geslagen op eenheid in naamgebruik. Daardoor staan ook in deze lijst Grieks en Romeins enigszins door elkaar.

Achilles. Zoon van de *Nereïde *Thetis en koning *Peléus van Thesalië, opgevoed door de centaur *Chiron. Belangrijkste held uit de *Trojaanse Oorlog en de feitelijke hoofdpersoon in de **Ilias* van *Homerus. Deze beschrijft Achilles als de schoonste, dapperste, sterkste en verhevenste van alle helden. Hij is bijna onoverwinnelijk; zijn enige zwakke plek is zijn hiel.

Aeneas. Trojaanse held die tijdens de *Trojaanse Oorlog het brandende Troje ontvlucht en naar Italië reist om een nieuwe stad te bouwen. Voorvader van Romulus en Remus, de stichters van Rome. Speelt een rol in *Homerus' **Ilias* en is de hoofdfiguur in *Vergilius' **Aeneis*.

Aeneïs. Heldendicht van *Vergilius uit 29–19 v.Chr. over de lotgevallen en daden van *Aeneas en de oorsprong van de Romeinse beschaving.

Afrodite. Godin van de liefde, schoonheid en vruchtbaarheid, moeder van de liefdesgod *Amor. Romeinse naam: Venus.

Amor. God van de liefde. Schiet met pijl-en-boog op mensen en goden. Eenmaal geraakt wordt deze persoon op slag verliefd.

Amphitheatrum Flavium. Zie *Colosseum.

Andromeda. In Griekse mythologie een Ethiopische prinses die vanwege de hoogmoed van haar moeder door *Poseidon wordt meegenomen om te worden geofferd aan een zeemonster. Ze wordt bevrijd door *Perseus.

Annunciatie. Bijbelse verkondiging door de aartsengel *Gabriël aan Maria dat zij de zoon Gods zal baren.

Antinoüs. Geliefde van de Romeinse keizer *Hadrianus (tweede eeuw n.Chr.). De liefde van de keizer voor de schone jongeling was zo groot dat hij hem tot godheid liet verklaren.

Apollo. Een van de belangrijkste goden van zowel de Grieken als de Romeinen, afwisselend erkend als god van muziek, waarheid en profetie, genezing, zon en licht, pest, poëzie. Vertegenwoordigt ook het ideaal van de *kouros*, een baardloze, atletische jongeling. Vanaf de renaissance wordt hij wel geplaatst onder de goden op de *Olympus of onder de *Muzen op de *Parnassus.

Apollo van Belvédère. Beroemd standbeeld van *Apollo, genoemd naar de plaats waar het zich bevond. De verschillende houdingen van een beeld van een Griekse of Romeinse kunnen ook leiden tot naamgeving naar die houding (zoals de *Venus Callipyge) of een eerdere eigenaar (zoals de *Hercules van Farnese). Deze Apollo wordt gevonden in de vijftiende eeuw en staat lang in de Cortile del Belvedere in het Vaticaan.

Apostelen. De twaalf belangrijkste discipelen van Jezus Christus. Na zijn dood blijven zij de christelijke leer in het openbaar verkondigen.

Ariadne. Dochter van koning Minos van Kreta in de Griekse mythologie. Haar geliefde Theseus laat haar achter op het eiland Naxos, waar *Bacchus haar herkent. Hij trouwt vervolgens met haar.

Athena. De oude Griekse godin van wijsheid, handwerk en oorlogsvoering en beschermster van verschillende steden in Griekenland, met name Athene, waaraan ze haar naam dankt. Bij de Romeinen bekend als Minerva. Vaak krijgt ze de titel Pallas voor haar naam gevoegd.

Augustus. 'Allerhoogste', eretitel van Julius *Caesars achterneef en stiefzoon *Octavianus. Zijn regering betekent het einde van de Romeinse Republiek. Hij wordt de eerste Romeinse keizer als Caesar Augustus.

Bacchante. Vrouwelijke volgelinge van *Bacchus of Dionysos (als volgelinge van Dionysos ook bekend als Menade). Bacchantes raken geïnspireerd door Dionysos om in een staat van extatische waanzin erop los te dansen en drinken.

Bacchus. Romeinse equivalent van Dionysos, god van de wijn en de vruchtbaarheid, met vrolijke feestgangers (*saters, *Bacchantes) als volgelingen.

Basiliek. Groot bouwwerk waarvan de rechthoekige bouwplattegrond met zuilengalerij is afgeleid van de Romeinse *basilica*, een grote gemeenschapsruimte. Tegenwoordig wordt de term vooral gebruikt voor grote kerken, de Sint Pieter in Rome voorop.

Caecilia Metella, graftombe van. Monument langs de Via Appia voor de vrouw van de Romeinse quaestor – schatkistbewaarder – Marcus Licinius Crassus (eerste eeuw v.Chr.). In de dertiende eeuw zijn kantelen toegevoegd, om het complex te kunnen gebruiken als vestingwerk.

Caesar, Julius. Romeins veldheer en staatsman (100–44 v.Chr.), weet als dictator de macht over het Romeinse Rijk te verwerven, wat het einde van de republiek inluidt. Zijn opvolger *Augustus maakt die alleenheerschappij officieel onder de titel 'Caesar', waarmee het Romeinse keizerrijk begint.

Campo Vaccino. 'Koeienveld', naam die voor het *Forum Romanum wordt gebruikt vanaf de middeleeuwen, als het verwaarloosde gebied in gebruik is gekomen als vuilstort en weidegrond. In veel zeventiende- en achttiende-eeuwse stadsgezichten wordt het Forum met deze populaire naam aangeduid.

Castel Sant'Angelo. Ook bekend als de Engelenburch. Gebouwd in de tweede eeuw n.Chr. als mausoleum voor keizer *Hadrianus, vanaf de derde eeuw deel van de verdedigingswerken van de stad Rome.

Castellammare (del Golfo). Stad in Sicilië. De naam betekent 'zeevesting (aan de golf)'.

Castor en Pollux, tempel van. In de Griekse en de Romeinse mythologie zijn Castor en Pollux halfgoden, aan wie een grote tempel op het *Forum Romanum is gewijd. Daarvan staan nu nog slechts drie zuilen overeind.

Centaur. Wezen uit de Griekse mythologie, half mens, half paard.

Cestius, piramide van. De piramidevormige graftombe van de Romeinse volksvertegenwoordiger Gaius Cestius (eerste eeuw v.Chr.), gebouwd aan de stadstrand van het oude Rome, wordt in de derde eeuw opgenomen in de stadsmuur.

Chiron. In de oudheid algemeen beschouwd als de 'goede centaur', die zich onderscheidt van de andere centauren door zijn ontwikkelende

in kennis van muziek, medicijnen, boogschieten, genezing en kunst. Hij zorgt voor de opvoeding van *Achilles.

Cleopatra. Egyptische koningin, laatste heerser (69–30 v.Chr.) van Ptolemaïsch Egypte. Legendarisch om haar affaires met Julius *Caesar en de Romeinse generaal Marcus Antonius.

Colosseum. Officieel *Amphitheatrum Flavium. Amphitheatrum/arena, gebouwd door de Flavische keizerfamilie (reg. 69–96 n.Chr.). Het kolossale gebouw wordt gebruikt voor verschillende schouwspelen, waaronder gladiatoren- en dierengevechten en zelfs zeeslagen.

Concordia, tempel van. Tempel gewijd aan de godin van de Eendracht op het *Forum Romanum.

Cupido. Zie *Amor.

Dionysos. Zie *Bacchus.

Drie Gratiën. Romeinse naam voor de Griekse Chariten. Van jong naar oud Aglaea ('Pracht'), Euprosyne ('Vrolijkheid') en Thalia ('Goede moed'). Het belang van de drie godinnen schuilt in schoonheid en vruchtbaarheid, natuur en creativiteit. Vanaf de renaissance vormen marmeren beelden van de Gratiën een grote inspiratie voor kunstenaars.

Eris. Griekse godin van de tweedracht. Romeinse equivalent: Discordia.

Eros. Griekse equivalent van *Amor.

Faun. Romeinse naam voor een *sater.

Flora. Romeinse godin van bloemen en van de lente en daarmee een van de talrijke vruchtbaarheidsgodinnen.

Flora van Farnese. Type beeld van *Flora dat is genoemd naar één oorspronkelijk beeld (Romeins, tweede eeuw n.Chr.), waarbij de staande Flora gekleed is in lohangende draperieën. Het beeld, begin zestiende eeuw gevonden in de binnenplaats van het Romeinse Palazzo Farnese, staat nu in Napels.

Forum Romanum. Hart van het oude Rome, centrum van politiek, religie, jurisdictie en commercie. Nu werelderfgoed, maar lange tijd verwaarloosd, zie *Campo Vaccino.

Frascati. Stad in de heuvels buiten Rome, geliefd buitenoord van Romeinen, die er vanaf de late zestiende eeuw villa's bouwen. In de achttiende eeuw worden er diverse oudheden opgegraven, wat de stad tot een aantrekkelijke bestemming maakt voor schilders en Grand Tourists.

Gabriël. Aartsengel, belangrijkste van de engelen in het christendom. Degene die de *Annunciatie verkondigt aan Maria.

Galatea. Sculptuur van de beeldhouwer *Pygmalion, tot leven gewekt nadat hij verliefd is geworden op haar, zijn eigen creatie, en haar onophoudelijk zijn adoratie toont.

Genius. Beschermgeest in de Romeinse mythologie.

Hadrianus. Romeinse keizer (76–138 n.Chr.).

Hebe. Griekse godin van jeugd, schenkt de goden op de *Olympus nectar en ambrozijn, totdat ze trouwt met Herakles, Grieks equivalent van *Hercules.

Hector. Kroonprins en grootste krijger van Troje tijdens de *Trojaanse Oorlog. In *Homerus' **Ilias* wordt hij voorgesteld als vredelievend, attent en stoutmoedig, een goede zoon, echtgenoot en vader, zonder duistere motieven.

Heilige Familie. Afbeeldingen van Maria, het kind Jezus en Jozef, vaak ook met Maria's verwante Elisabeth en haar zoon Johannes de Doper. De laatste is een belangrijke profeet en heilige, heeft waarschijnlijk Jezus Christus gedoopt.

Helena. Vrouw van de Spartaanse koning *Menelaos, wordt door de Trojaanse prins *Paris uitgekozen tot mooiste vrouw en door hem meegenomen naar Troje. Dit ontkent de *Trojaanse Oorlog.

Hellenisme. Periode (331–23 v.Chr.) waarin de Griekse culturele invloed op zijn hoogtepunt is. Deze invloed heeft eeuwenlang doorgewerkt in alle gebieden waar men dan kennis heeft van de Griekse cultuur.

Hera. Vrouw van oppergod *Zeus, godin van huwelijk, gezin en geboorte. Romeins: Juno.

Herakles. Zie *Hercules.

Hercules. Romeinse held uit de klassieke mythologie, *Herakles bij de Grieken. Bekend om zijn kracht. Zeer beroemd zijn de 'Twaalf Werken', loodzware opdrachten die hij allemaal weet te vervullen en die hem een plek op de godenberg *Olympus bezorgen.

Hercules van Farnese. Een van de beroemdste antieke beelden, Romeinse kopie uit de derde eeuw n.Chr. naar een verloren gegaan Grieks origineel uit de vierde eeuw v.Chr. Het is opgegraven in de Termen van Caracalla in 1546 en heeft jarenlang in Rome in het paleis gestaan van Alexander Farnese, hertog van Parma.

Homerus. Griekse dichter van de **Ilias* en de **Odyssee* uit de achtste eeuw v.Chr.

Ilias. Grieks episch gedicht van *Homerus over de *Trojaanse Oorlog, waarin Agamemnon en *Achilles de centrale figuren zijn.

Juno. Zie *Hera

Jupiter. Zie *Zeus.

Kariatide. Architectonische term voor een pilaar in de vorm van een vrouwfiguur. De mannelijke variant wordt atlante genoemd.

Lapithen. Afstammelingen van *Apollo die vaak in strijd lagen met het buurvolk de *centauren.

Maecenas. Gaius Maecenas was een vriend en politiek adviseur van keizer *Augustus. Tevens beschermheer van dichters als Horatius en *Vergilius. Rondom zijn villa op de heuvel Esquilijn in Rome legt hij een beroemd geworden tuincomplex aan. De villaruïne bij de watervallen in Tivoli wordt in de achttiende-eeuw als Villa van Maecenas bestempeld, met welke naam het bouwwerk op vele kunstwerken terugkomt.

Maxentius en Constantijn, Basilica van. *Basilica aan de noordzijde van het *Forum Romanum. Van het in 308–12 n.Chr. verzezen gebouw is alleen de noordelijke zijbeuk overgebleven.

Menelaos. Koning van Sparta, echtgenoot van *Helena van Troje, en volgens de **Ilias* van *Homerus een centrale figuur in de *Trojaanse Oorlog. Leidt het Spartaanse contingent van het Griekse leger, onder zijn oudere broer Agamemnon, koning van Mycene.

Mercurius. Romeinse god van de handel en reizigers, fungeert als boodschapper van de goden. Romeinse versie van de Griekse god Hermes.

Metamorfosen. Vijftiendelig boekwerk van *Ovidius uit de eerste eeuw n.Chr. waarin het ontstaan van de wereld wordt verteld volgens de Griekse en Romeinse mythologie. Het

verbindende thema zijn metamorfosen, gedaanteverwisselingen.

Minerva. Zie *Athena.

Minerva Medica, tempel van. In feite geen tempel maar een *nymphaeum*, monument gewijd aan de nimfen. In de zeventiende eeuw wordt in de buurt een antiek beeld van *Minerva gevonden, waardoor men denkt dat dit de verdwenen tempel van Minerva Medica is.

Muzen. Godinnen die de inspiratie inblazen in de kunsten, literatuur, wetenschap, poëzie, theater en lyriek. Er worden van oudsher verschillende aantallen genoemd, maar in de kunst zijn het er vanaf de renaissance steevast negen, de dochters van Mnemosyne: Clio (geschiedschrijving), Erato (liedkunst), Euterpe (fluitspel), Kalliope (epische poëzie en filosofie), Melpomene (tragedie), Polyhymnia (retoriek), Terpsichore (dans en lyriek), Thalia (komedie) en Urania (sterrenkunde).

Neptunus. Zie *Poseidon.

Nereïden. Zeenimfen, dochters van Nereus en Doris. Verkeren vaak in het gezelschap van de god van de zee *Poseidon.

Octavia. 69–11 v.Chr. Oudere zuster van keizer *Augustus, belangrijke figuur in de Romeinse geschiedenis.

Octavianus. Eigenlijke naam van keizer *Augustus.

Odyssee. Grieks episch gedicht van *Homerus over de jarenlange omzwervingen van *Odysseus op weg naar huis na de *Trojaanse Oorlog.

Odysseus. Legendarische koning van het eiland Ithaca. Zijn talrijke belevenissen op de weg terug van de *Trojaanse Oorlog worden beschreven in de *Odyssee. Romeinse naam: Ulysses.

Olympus. Berg waar de Olympische goden uit de Griekse mythologie wonen.

Ovidius. Romeinse dichter uit de eerste eeuw n.Chr., beroemd om zijn vijftiendelige werk **Metamorfosen*.

Pantheon. Kerk in Rome, in de tweede eeuw n.Chr. gebouwd als tempel onder keizer *Hadrianus.

Paris. Sterveling die moet kiezen welke van drie godinnen hij de *twistappel geeft. Hij kiest voor de godin van de liefde *Aphrodite, die hem de mooiste vrouw ter wereld heeft beloofd. Hij schaakt deze vrouw, *Helena, wat de *Trojaanse Oorlog uitlokt. Hoewel hij vaak een Trojaanse prins wordt genoemd, is hij geregeld afgebeeld als herder.

Parnassus. Heilige berg van *Apollo, de berg van lied- en letterkunst en geleerdheid, woonplaats van de *Muzen.

Paviljoen. Losstaand bouwwerk, vaak in de tuin van een buitenpaleis of in een park, meestal met geen andere functie dan amusement.

Peleus. Griekse held, koning van Thessalië. Uit zijn huwelijk met de zeenimf *Thetis wordt *Achilles geboren. Op hun bruiloft werpt *Eris de *Twistappel, wat uiteindelijk zal leiden tot de *Trojaanse Oorlog, met Achilles als misschien wel de grootste held.

Perseus. Griekse mythologische held, zoon van *Zeus en Danaë. Onthoofd de angst-aan jagende gorgoon Medusa, die slangen heeft als haar, en redt de koningsdochter *Andromeda van een zeemonster.

Portico. Veranda voor de ingang van een gebouw of overdekt wandelpad met een colonnade.

Poseidon. God van de zee. Romeins: Neptunus. Op afbeeldingen wordt hij vaak omringd door zeenimfen, *Nereïden.

Psyche. Sterfelijke prinses, van een buitengewone schoonheid die de woede van de godin *Aphrodite wekt. Deze eist dat *Amor Psyche verliefd maakt op afzichtelijke mannen, maar hij wordt zelf verliefd en trouwt met haar.

Pygmalion. Beeldhouwer, vooral bekend van *Ovidius' **Metamorfosen*, waarin hij verliefd wordt op een beeld dat hij gemaakt heeft. Zij wordt tot leven gewekt onder de naam *Galatea.

Santa Francesca Romana. Kerk met de status van *basilica net naast het voormalige *Forum Romanum. Gesticht in de tiende eeuw, in de eeuwen daarna diverse keren herbouwd.

Santa Maria Maggiore. *Basilica, een van de Zeven Hoofdkerken van Rome. De bouw dateert van de vijfde eeuw. Van die tijd zijn mozaïeken overgebleven, maar de kerk zelf is grotendeels herbouwd.

Sater. Vrolijk en ondeugend boswezen met geitenpoten, een menselijk bovenlichaam en vaak spitse oren, behorend tot het gevolg van de wijngod Dionysos of *Bacchus, samen met *bacchantes. Vaak dronken en promiscue voorgesteld; erg belangrijk als vruchtbaarheidsgeest. Het Romeinse equivalent is de *faun.

Saturnus, tempel van. Tempel aan de westzijde van het *Forum Romanum, naar verluidt gebouwd in 497 v.Chr., waarvan de voorhof nog overeind staat.

Sibillen. Vrouwen van wie de oude Grieken geloofden dat zij orakels waren. De toekomstvoorspellingen die zij uitspraken, deden zij altijd geïnspireerd door een godheid.

Sint Pieter. Hoofdkerk van het rooms-katholicisme, zetel van de paus, belangrijkste van de Zeven Hoofdkerken van Rome. De kerk stamt uit 318–22, de huidige vorm is voornamelijk uit de zestiende eeuw.

Teatro delle acque. 'Theater der wateren', artistieke combinatie van kanalen, fonteinen en beelden in een zorgvuldig aangelegd landschap, vaak rondom een villa in de heuvels buiten Rome. Vooral geliefd in de renaissance.

Telemachos. Zoon van de held *Odysseus, centraal personage in de eerste vier boeken van *Homerus' *Odyssee. Hierin gaat hij op zoek naar nieuws over zijn vader, die nog thuis moet komen van de *Trojaanse Oorlog.

Thetis. Zeenimf (*Nereïde) die trouwt met de koning van Thessalië *Peleus. Uit dat huwelijk wordt de held van de *Trojaanse Oorlog *Achilles geboren.

Titus, boog van. Triomfboog ter ere van keizer Titus (reg. 79–81 n.Chr.) die Jeruzalem had ingenomen. De boog staat aan de rand van het *Forum Romanum.

Tivoli. Al sinds de Romeinse oudheid een uiterst geliefde plek om buitenhuizen te bouwen, met nu nog vele schitterende ruïnes. Favoriete Grand Tour-bestemming met de resten van de *Villa Hadriana en de buitengewoon romantische watervallen.

Tosse, tempel van. 'Tempel van de hoest', naam voor een gebouw tussen de wijngaarden buiten het centrum van *Tivoli. Doordat het monument nooit is afgemaakt, weet men niet zeker of het wel een tempel was. In de tiende eeuw wordt het omgebouwd tot kerk.

Trajanus, zuil van. In 113 n.Chr. gebouwde zuil op wat dan het Forum van Trajanus heet, waarop talrijke overwinningen van keizer Trajanus (r. 98–117) zijn weergegeven. De reliëfbeeldingen vormen vanaf de renaissance een grote inspiratie voor kunstenaars.

Trojaanse Oorlog. Tien jaar durende oorlog tussen een alliantie van Griekse steden en Troje omdat de Trojaanse prins *Paris de vrouw van de Spartaanse koning *Menelaos, *Helena, heeft geschaakt. Onder historici bestaat geen overeenstemming over de data van de oorlog, als deze al werkelijk heeft plaatsgevonden. De gebeurtenissen zijn voornamelijk bekend uit literaire bronnen, vooral de **Ilias* van *Homerus.

Twistappel. Appel met de tekst 'voor de mooiste', ook wel de Gouden Appel genoemd, die door de godin van de twist Eris tussen de gasten wordt geworpen op de bruiloft van *Peleus en *Thetis, omdat zij niet is uitgenodigd. De Trojaanse prins *Paris wordt aangewezen de appel te overhandigen aan 'de mooiste' van drie godinnen die er recht op menen te hebben. Hij kiest voor de liefdesgodin *Aphrodite, die hem belooft als beloning de allermooiste vrouw te schenken.

Veduta. Door een kunstenaar vervaardigd Italiaans stadsgezicht of landschap, buitengewoon gewild souvenir voor reizigers op Grand Tour.

Venus. Zie *Aphrodite.

Venus Callipyge. Type beeld van *Venus waarbij de godin haar gedrapeerde gewaad optilt, zodat haar heupen en billen zichtbaar worden. Daarbij kijkt ze over haar schouder om haar schoonheid te aanschouwen. Beelden van Griekse en Romeinse goden worden na herontdekking niet zelden genoemd naar de houding van de afgebeelde.

Venus en Roma, tempel van. Tempel aan de oostkant van het *Forum Romanum uit 135 n.Chr., vlak bij het *Colosseum, ooit de grootste tempel in het oude Rome. De godin Roma is de personificatie van de stad.

Vesta, tempel van. Ronde tempel op het *Forum Romanum, van onbekende datum. Vesta is de Romeinse godin van het haardvuur.

Vergilius. Romeinse dichter uit eerste eeuw v.Chr. Zijn belangrijkste werk is het epos in verzen **Aeneis*.

Vesuvius. De vulkaan in de buurt van Napels zorgt ervoor dat onder andere de steden Pompeï en Herculaneum in 79 n.Chr. worden bedolven onder een laag puim, as en lava en ophouden te bestaan. Opgravingen in de achttiende eeuw brengen een schat aan materiaal naar boven, dat reizigers en kunstenaars bijzonder aantrekt.

Villa Albani. Romeinse villa, in de achttiende eeuw gebouwd in opdracht van kardinaal Alessandro Albani. Deze stalt hier zijn grote kunstcollectie, waaronder talrijke beroemde beelden. Johann Joachim Winckelmann werkt hier als secretaris van de kardinaal, waarbij hij een catalogus maakt van diens verzameling. In deze villa bevindt zich Mengs' plafondschildering *Parnassus*.

Villa Hadriana. Grootse residentie van keizer Hadrianus, in de tweede eeuw n.Chr. gebouwd in *Tivoli, waarvan de ruïnes ook nu nog de belangrijkste attractie vormen.

Villa Ludovisi. Buitenverblijf van kardinaal Ludovisi, net buiten Rome gebouwd in de zeventiende eeuw naar ontwerp van Domenichino (Domenico Zampieri), die ook verantwoordelijk is voor een aantal van de fresco's. De villa herbergde de collectie oudheden van de kardinaal.

Villa Madama. In de renaissance gebouwde villa op Monte Mario, iets westelijk van Rome. Het ontwerp is van Rafaël, gebaseerd op de plattegronden van antieke villa's. De interieurschilderingen zijn afkomstig van zijn leerlingen. Vanaf de zeventiende eeuw raakt de villa in verval.

Zeus. Oppergod in de Griekse mythologie, god van de hemel en het onweer. Romeins: Jupiter.

CLASSIC BEAUTIES

Halverwege de achttiende eeuw is Europa helemaal in de ban van de opgravingen in Italië. Kunstenaars en jonge Europese aristocraten gaan op Grand Tour, een vaak maandenlange reis, om de klassiek Romeinse en toonaangevende eigentijdse kunst met eigen ogen te zien. Ook Goethe en de 'graaf en gravin van het Noorden', de latere Russische tsaar Paul I en zijn echtgenote, ondernemen de tocht naar Italië. In de Eeuwige Stad ontmoeten ze beroemde schilders en beeldhouwers als Pompeo Batoni, Anton Raphael Mengs, Hubert Robert, Angelika Kauffmann en de beroemdste van allemaal, Antonio Canova. Kortom, alle grote namen van het achttiende-eeuwse neoclassicisme. Ook de Nederlandse koningin Anna Pavlovna, dochter van tsaar Paul I, reist naar Italië, samen met haar dochter en zoon. Aan de hand van de dagboeken van Anna Pavlovna's dochter Sophie brengt schrijfster Thera Coppens hun reis en de personages weer tot leven.

De lezer gaat in *Classic Beauties* mee op avontuur met de Italiëgangers en ontmoet de belangrijkste neoclassicistische kunstenaars. Door hun verhalen én de vele illustraties van zowel de kunstwerken als de toeristische trekpleisters van die tijd, ontstaat een boeiend beeld van een tijd waarin de zoektocht naar klassieke schoonheid en het ideale naakt zo'n belangrijke rol speelden.

Met bijdragen van onder anderen Thera Coppens, Eric Moormann en Bernard Woelderink.

ISBN: 978-90-78653-73-8

HERMITAGE AMSTERDAM

 BOOKS